

II tip qandli diabet kasalligi bo'lgan insonlarda arterial gipertenziyaning kechishining klinik xususiyatlari

Rajabova Soliha Roziqovna

Osiyo Xalqaro universiteti talabasi

***Annotatsiya:** II tip qandli diabet kasalligi bo'lgan insonlarda gipertoniyaning klinik kechishini o'rganish. Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya ilmiy amaliy tibbiyot markazi Buxoro filialida QD II tipi aniqlangan arterial gipertenziya bilan kasallangan 80 nafar bemor klinik, laborator va instrumental tekshiruvlardan o'tkazildi.*

***Kalit so'zlar:** qandli diabet II tip, arterial gipertenziya, insulin, giperglikemiya, nishon a'zolar, EKG, Antidiabetik preparatlar.*

Adabiyotlar tahliliga ko'ra, QD II tip kasalligi ko'proq ayollarda uchraydi. Bizning tekshiruvimizda ham ayollarda ko'p bo'lib, shulardan 33 nafar erkaklar (41,7%) va 47 ayollar (58,3%), o'rtacha yoshi - $57,6 \pm 2,2$ yil.

Dolzarbliigi: Qandli diabet (QD) - insulin sekretsiyasi va ta'siri yoki ushbu ikki omil nuqsoni natijasida kelib chiqadigan hamda giperglikemiya bilan kechadigan bir guruh moddalar almashinuvi buzilish kasalligidir (JSST 1999). QD II – tipi - periferik to'qimalarning insulinga rezistentligi va insulinning nisbiy defitsiti natijasida rivojlanadi. Endokrin kasalliklarning 60-70% qismini QD egallaydi. QD kasalligining 85-90% qismini QD II-tipi tashkil etadi. QD kasalligi erta nogironlikka va yuqori o'lim ko'rsatkichiga sabab bo'ladigan va birinchi navbatda yurak qon tomir tizimi (YUQTT) kasalliklariga olib keluvchi kasallik hisoblanadi. 2000 yilda dunyo bo'yicha 175,4 mln. kishi QD (ulardan 2,07 mln. Rossiyadan) bilan registratsiya qilingan bo'lib, 2025 yilda ularning soni 380 mln. (Rossiyada 4,51 mln.) bo'lishi kutilmoqda. Diabetolog Djoslin ma'lumotiga ko'ra QD bilan kasallanganlar o'limining 50,2% da koronar qon-tomirlar zararlanishi, 12,1% da bosh miya tomirlari zararlanishi, 11,3% da buyrak

tomirlari zararlanishi, 2,3% da oyoq-qo‘l arteriyalari zararlanishi natijasida rivojlangan gangrena sabab bo‘lgan. QD II-tipi AG kasalliklari bilan og‘rigan bemorning hayoti uchun xavf tug‘diruvchi faktor hisoblanadi. QD II-tipining AG asoratlari o‘limning 60% ni tashkil etadi. QD II-tipida umumiy populyatsiyaga nisbatan AG rivojlanishi 2-4 marta ko‘pni tashkil qiladi. QD II-tipining 70-80% holatida arterial gipertenziya (AG) kuzatiladi.

Maqsad: II tip qandli diabet kasalligi bo‘lgan insonlarda arterial gipertenziyaning kechishining klinik xususiyatlarini o‘rganish

Natijalar: Nazoratdagi bemorlardan 20 (25,0%) nafarida gipertoniya kasalligi I bosqichi, 51(63,75%) nafarida gipertoniya kasalligining II bosqichi, 9 (11,25%) nafarida III bosqichi aniqlandi. Gipertoniya kasalligi tashxisini aniqlashda bemorlarning shikoyatlari, anamnezi, AB ko‘tarilishi darajasi va dinamikasi, nishon a‘zolarining o‘zgarishlari hisobga olindi.

O‘rganilayotgan guruhlar vakillarining shikoyatlari tarkibi

Shikoyatlar	Tadqiqot guruhi (n = 80)	
	abs.	%
Bosh og'rig'i	42	52.6
Bosh aylanishi	10	12.5
Ko`krak qafasidagi og`riq	51	63.25
Yurak tez urishi	49	61.3
Uyqu buzilishi	62	77.5
Umumiy shikoyatlar	45	56.25
Yo'q	-	-

Instrumental tekshiruv - bemorlarda yurakning avtomatizm, o‘tkazuvchanlik, qo‘zgaluvchanlik, qisqaruvchanlik va refraktorlik kabi funksiyalarini va miokard holatini aniqlash maqsadida kunlik sistolik va diastolic bosimlar va EKG tekshiruvi o‘tkazildi.

24 soatlik qon bosimi monitoringi bo'yicha asosiy guruh va nazorat guruhidagi bemorlarda simpatik-adrenal tizim, diastolik qon bosimi va o'rtacha qon bosimining qiymatlari.

Показатели ⁴ (мм рт. ст.)	Больные с Сахарная диабет и АГ (n=80)
САД сутки	143,65±1,27*
САД день	153,24±1,42*
САД ночь	132,93±1,36*
ДАД сутки	85,63±1,18*
ДАД день	92,01±1,23*
ДАД ночь	79,23±2,33*
Среднее АД, сутки	114,64±2,06*
среднее АД, день	122,63±2,13*

Bemorlarning 2,5% bemorda bradikardiya, 57,5% nafarida yurak qisqarishlar soni normasistolik tipni, 36,25% nafarida taxisistolik tipni, 3,75% nafarida titroq aritmiya taxisistolik tipni tashkil qildi. EKG tahlil qilinganda bemorlarning 23,75% nafarida metobolik, diffuzdistrofik va chuqur o'zgarishlar, 16,25% nafarida ishemiya belgilari, 12,5% nafarida aritmiya, 7,5% nafarida surunkali koronar qon aylanish yetishmovchiligi, 1,25% nafarida chap qorincha yetishmovchiligi belgilari, 75% nafarida chap qorincha gipertrofiyasi, 3,75% nafarida ikkala qorincha gipertrofiyasi aniqlandi.

Bemorlarda qondagi qand miqdori tekshirilganda 9 (11,25%) bemorda normada (5,8-7,0 mkmol/l), 26 (32,5%) bemorda o'rtacha baland (7,1-9,0 mkmol/l), 26 (32,5%) bemorda yuqori (9,1-12,5mkmol/l) giperglikemiya mavjudligi aniqlandi. Siydikda qand miqdori tekshirilganda 10 (12,5%) bemorda qand miqdori yuqoriligi aniqlandi. Sutkalik siydikda qand miqdori 16 (20,0%) bemorda qand miqdori 1-2% mavjudligi aniqlandi.

Statsionar sharoitda bemorlarga endokrinolog ko'rigi va maslahati asosida qand miqdorini kamaytiruvchi preparatlar va insulin tavsiya qilingandan keyin 51 (63,75%) bemorda qondagi qand miqdorini (3,9-6,6mkmol/l) kamaytirishga, 16 (20,0%) bemorda yukori giperglikemiyaning o'rtacha baland giperglikemiya tushirishga va bemorlarning ahvoli yaxshilanishiga erishildi. Bemorlardan 4 (5,0%) nafari berilgan preparatlarni qabul qilmaganligi tufayli giperglikemiya saqlanib qolganligi va ahvoli yengillashmaganligi aniqlandi. Antidiabetik preparatlarni qabul qilgan bemorlarda AQB, puls, laborator tekshiruvlar, EKG ko'rsatkichlari va bemorlarning ahvoli yaxshilanganligini yuqoridagi ma'lumotlar asosida ko'rish mumkin.

QD II tipi fonida ichki a'zo kasalliklaridan asosan YUQTT kasalliklari bemorlarda turli asoratlarni tez rivojlanishiga va QD ni og'ir kechishiga olib keladi. Shuning uchun, QD va YUQTT kasalliklari komorbid kechganda kompleks davolashda antidiabetik dori vositalar to'g'ri dozada tavsiya qilinishi muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Эргашов, Б. К. (2023). Артериальная Гипертония: Современный Взгляд На Проблему. *Research Journal of Trauma and Disability Studies*, 2(11), 250-261.
2. Komilovich, E. B. Z. (2023). Coronary Artery Disease. *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE*, 3(12), 81-87.
3. Jamshidovich, A. S., & Komilovich, E. B. (2024). ADVANTAGES OF THE DRUG NEPTRAL. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(5), 98-101.
4. Komilovich, E. B., & Jamshidovich, A. S. (2024). HYPERTENSION, CLASSIFICATION AND PATHOGENESIS. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 50-58.
5. Эргашов, Б. К., & Ахмедов, Ш. Ж. (2024). ГИПЕРТОНИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ ЭТИОЛОГИЯ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 59-69.

6. Komilovich, E. B., & Jamshidovich, A. S. (2024). YURAK ISHEMIYASI. STENOKARDIYADA SHOSHILINCH TIBBIY YORDAM. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 12-20.
7. Jamshidovich, A. S., & Komilovich, E. B. (2024). IMMUNOMODULATORY FUNCTION OF DIBAZOL DRUG. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(5), 83-87.
8. Komilovich, E. B., & Jamshidovich, A. S. (2024). HYPERTENSION ETIOLOGY. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 32-41.
9. Komilovich, E. B., & Jamshidovich, A. S. (2024). CARDIAC ISCHEMIA. ANGINA NURSING DIAGNOSIS AND CARE. *Journal of new century innovations*, 46(1), 44-52.
10. Komilovich, E. B. (2024). CORONARY HEART DISEASE. ANGINA EMERGENCY CARE. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 235-242.
11. Komilovich, E. B. (2024). CORONARY HEART DISEASE. ANGINA TREATMENT. *Journal of new century innovations*, 46(1), 95-104.
12. Эргашов, Б. К., & Мавлонов, Н. Х. (2024). ГИПЕРТОНИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ ЛЕЧЕНИЕ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 243-250.
13. Komilovich, E. B. (2024). HYPERTENSION TREATMENT. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(7), 227-234.
14. Эргашов, Б. К. (2024). ГИПЕРТОНИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ ДИАГНОСТИКА. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 70-78.
15. Эргашов, Б. К. (2024). ИШЕМИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ СЕРДЦА. СТЕНОКАРДИЯ ПРОФИЛАКТИКА. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 21-31.

16. Komilovich, E. B. (2024). HYPERTENSION DIAGNOSTICS. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 42-49.
17. Komilovich, E. B. (2024). YURAK ISHEMIK KASALLIGI. STENOKARDIYANI DAVOLASHNING ZAMONAVIY TAMOUYILLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 38(6), 3-11.
18. Эргашов, Б. К., & Мавлонов, Н. Х. (2024). ЗАВИСИМОСТИ В КЛИНИКЕ И ДИАГНОСТИКЕ ИШЕМИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ СЕРДЦА И АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПЕРТОНИИ. *Journal of new century innovations*, 46(1), 53-60.
19. Komilovich, E. B., & Khalimovich, M. N. (2024). CARDIAC ISCHEMIA. ANGINA CLINICAL FORMS AND DIAGNOSIS. *Journal of new century innovations*, 46(1), 70-78.
20. Komilovich, E. B., & Xalimovich, M. N. (2024). YURAK ISHEMIYASIDA HAMSHIRALIK DIAGNOSTIKASI VA PARVARISHI. *Journal of new century innovations*, 46(1), 79-85.
21. Komilovich, E. B., & Khalimovich, M. N. (2024). DEPENDENCIES IN THE CLINIC AND DIAGNOSIS OF CORONARY HEART DISEASE AND ARTERIAL HYPERTENSION. *Journal of new century innovations*, 46(1), 61-69.
22. Komilovich, E. B. (2024). THE MAIN EFFECTS OF THE DRUG ADAPTOL. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 15(3), 122-126.
23. Эргашов, Б. К. (2024). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ РАННЕЙ ДИАГНОСТИКИ ГЛОМЕРУЛОНЕФРИТА. *PEDAGOGS*, 52(1), 66-72.
24. Эргашов, Б. К. (2024). РАЗВИТИЕ КАРДИОМИОПАТИИ ПРИ САХАРНОМ ДИАБЕТЕ. *PEDAGOGS*, 52(1), 59-65.
25. Komilovich, E. B. (2024). YALLIG'LANISHDA YUZAGA KELADIGAN MEDIATORLARNING TA'SIR MEKANIZMI VA TURLARI. *Journal of new century innovations*, 47(1), 152-158.

26. Komilovich, E. B. (2024). ATEROSKLEROZ KASALLIGIDA ISHLATILADIGAN DORI VOSITALARINING NOJO'YA TA'SIRLARI VA QARSHI KO'RSATMALARI. *PEDAGOGS*, 52(1), 73-79.
27. Эргашов, Б. К. (2024). ПРИНЦИПЫ СОВРЕМЕННОГО ЛЕЧЕНИЯ ИНФЕКЦИОННОГО ЭНДОКАРДИТА. *PEDAGOGS*, 52(1), 52-58.
28. Komilovich, E. B. (2024). EKSSUDATLI PLEVRIT KLINIKASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *World scientific research journal*, 24(1), 215-222.
29. Komilovich, E. B. (2024). EBSHTEYN ANOMALIYASINI ERTA TASHXIS QO'YISH VA TEKSHIRUV USULLARI. *World scientific research journal*, 24(1), 209-214.
30. Komilovich, E. B. (2024). GLOMERULONEFRIT KASALLIGIGA ERTA TASHXIS QO'YISHNING ZAMONAVIY USULLARI. *World scientific research journal*, 24(1), 223-228.
31. Komilovich, E. B. (2024). YURAK YETISHMOVCHILIGINING YUZAGA KELISHINING PATOGENETIK MEXANIZMLARI. *Journal of new century innovations*, 47(1), 159-167.
32. Komilovich, E. B. (2024). INFEKSION ENDOKARDITNING ZAMONAVIY DAVOLASH TAMOYILLARI. *World scientific research journal*, 24(1), 229-235.
33. Komilovich, E. B. (2024). DILATED CARDIOMYOPATHY ETIOLOGY AND PATHOGENESIS. *World scientific research journal*, 24(1), 201-208.
34. Komilovich, E. B. (2024). PECULIARITIES OF THE CLINIC OF EXUDATIVE PLEURISY. *Journal of new century innovations*, 47(1), 133-139.
35. Komilovich, E. B. (2024). SIDE EFFECTS AND CONTRAINDICATIONS OF DRUGS USED IN ATHEROSCLEROSIS. *Journal of new century innovations*, 47(1), 146-151.
36. Komilovich, E. B. (2024). DEVELOPMENT OF CARDIOMYOPATHY IN DIABETES MELLITUS. *PEDAGOGS*, 52(1), 80-86.

37. Komilovich, E. B. (2024). PRINCIPLES OF MODERN TREATMENT OF INFECTIVE ENDOCARDITIS. *Journal of new century innovations*, 47(1), 140-145.
38. Askaralievna, M. R., & Komilovich, E. B. (2024). PATHOGENETIC MECHANISMS OF HEART FAILURE: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlar o'rni va rivojlanish omillari. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 4(1), 203-215.
39. Эргашов, Б. К. (2024). МЕТОДЫ РАННЕЙ ДИАГНОСТИКИ И ОБСЛЕДОВАНИЯ АНОМАЛИИ ЭБШТЕЙНА. *Ustozlar uchun*, 54(2), 52-57.
40. Эргашов, Б. К. (2024). МЕХАНИЗМ ДЕЙСТВИЯ И ВИДЫ МЕДИАТОРОВ, ВОЗНИКАЮЩИХ ПРИ ВОСПАЛЕНИИ. *Ustozlar uchun*, 54(2), 58-64.
41. Эргашов, Б. К. (2024). ОСОБЕННОСТИ КЛИНИКИ ЭКССУДАТИВНОГО ПЛЕВРИТА. *Ustozlar uchun*, 54(2), 65-72.
42. Эргашов, Б. К. (2024). ПОБОЧНЫЕ ДЕЙСТВИЯ И ПРОТИВОПОКАЗАНИЯ ПРЕПАРАТОВ, ПРИМЕНЯЕМЫХ ПРИ АТЕРОСКЛЕРОЗЕ. *Ustozlar uchun*, 54(2), 84-89.
43. Эргашов, Б. К. (2024). ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ. *Ustozlar uchun*, 54(2), 73-83.
44. Komilovich, E. B. (2024). DRASTOP BENEFICIAL PROPERTIES FOR THE BODY. *TADQIQOTLAR*, 32(2), 144-149.
45. Komilovich, E. B. (2024). MODERN METHODS OF EARLY DIAGNOSIS OF GLOMERULONEPHRITIS. *TADQIQOTLAR*, 32(2), 170-176.
46. Komilovich, E. B. (2024). METHODS OF EARLY DIAGNOSIS AND EXAMINATION OF EBSTEIN'S ANOMALY. *TADQIQOTLAR*, 32(2), 163-169.
47. Komilovich, E. B. (2024). ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПАРАТА ДРИПТАН. *TADQIQOTLAR. UZ*, 32(2), 150-155.
48. Komilovich, E. B. (2024). ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПАРАТА ДРИПТАН. *TADQIQOTLAR. UZ*, 32(2), 150-155.

49. Komilovich, E. B. (2024). MECHANISM OF ACTION AND TYPES OF MEDIATORS THAT OCCUR IN INFLAMMATION. *TADQIQOTLAR*, 32(2), 156-162.
50. Gafurovna, A. N., Xalimovich, M. N., & Komilovich, E. B. Z. (2023). KLIMAKTERIK YOSHDAGI AYOLLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING KECISHI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 23(6), 26-31.